

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSARBETE RF

Eduskunta

Sivistysvaliokunta

Asia: Vapaa Sivistystyö ry:n lausunto HE 19/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta

4.1 Keskeiset ehdotukset:

VST ry pitää ylläolevan HE:n lakimuutoksen hyödyllisenä, ja toteaa hyvänä lähtökohtana että vapaan sivistystyön opintojen myötä kertynyt osaaminen tehdään näkyväksi työelämässä ja koulutusjärjestelmässä. Valtakunnallinen opinto- ja tutkintorekisteri sopii myös hyvin yhteen jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen ja sen kautta luodun jatkuvan oppimisen valtakunnallisen ja alueellisen palvelukeskuksen kanssa. Esitetyt lakimuutokset lisäävät vapaan sivistystyön opintojen näkyvyyttä ja parantavat opiskelijoiden mahdollisuuksia hyödyntää oppimaansa, erityisesti vähäisen muodollisen koulutustaustan omaavien opiskelijoiden kohdalla (ns. aliedustetut ryhmät).

Samalla lakiehdotuksessa todetaan tietojen tallentamisen edellytyksenä, että "...oppilaitoksen ylläpitäjä on päättänyt tarjota tietovarantoon tallentamista koulutuksen opiskelijoille, määritellyt koulutuksen laajuuden opintopisteinä, kuvannut koulutuksen osaamisperusteisesti sekä arvioinut opiskelijan suorituksen suhteessa kuvaukseen. Koulutuksen osaamisperusteinen kuvaus tehtäisiin viemällä paikallinen opetussuunnitelma tai kurssisuunnitelma Opetushallituksen ePerusteet-palveluun. Tallennettavien vapaatavoitteisten koulutusten määrittelemisestä opintopisteinä ja opiskelijan osaamisen arvioinnista ehdotetaan säädettäväksi vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa." Nämä osaamisperusteiset kuvaukset ja muut ehdot sopivat varsin hyvin vapaan sivistystyön laajaan kurssi- ja koulutustarjontaan niiltä osin ja siinä määrin, kun koulutuksen järjestäjät/oppilaitosten ylläpitäjät päättävät lähteä tarjoamaan koulutuksiaan tietovarantoon tallentamista.

Ylläolevat ehdot tarkoittavat käytännössä oppilaitosten kurssien ja koulutusten asteittaista siirtymistä KOSKI-tietovarantoon. Tärkeä muutoskohta on tallentamisen ehtona oleva uudelleenmuotoilu (vanhassa opiskelijan itse tekemä pyyntö): "Tallentaminen edellyttäisi myös opiskelijan antamaa suostumusta oppilaitoksen ylläpitäjälle", eli opiskelijan pyynnön sijaan oppilaitos kysyy opiskelijan suostumusta tallentamiselle tietovarantoon. Tämä on omiaan lisäämään oppilaitoksen byrokratiaa, mutta samalla käytäntö madaltaa opiskelijan kynnystä liittyä tietovarantoon.

VST pitää valitettavana ettei taiteen perusopetus ei ole mukana KOSKI-tietovarannossa, joka voisi osaltaan vahvistaa opiskelijoiden eri elämänalueilla luovuutta edistävää osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Vapaan sivistystyön kentällä on kannettu huolta siitä, että valtakunnalliseen KOSKI-tietovarantoon siirtyminen aiheuttaa oppilaitoksissa hallinnollisia kerrannais-kustannuksia – toisaalta digitaalisten palveluiden yhtenäistäminen ja opintojen näkyväksi tekeminen voi nähdä myös vetovoimatekijänä vapaaseen sivistystyöhön orientoitumiseen opiskelijan kannalta.

VST ry pitää tärkeänä hallinnollisten ja taloudellisten näkökulmien esiinnostamat huolet, sillä useiden vst-oppilaitosten investointitasot ja ylläpitäjätahojen resurssit ovat minimissään. Lakiesityksessä on hyvin kuvattu vst-oppilaitosten ja ylläpitäjien erilaiset lähtökohdat eri puolilla Suomea. Samalla todetaan esityksessä seuraavaa:

”Mikäli uudistuksesta kuitenkin syntyy oppilaitoksille kustannustason nousua, se tulee huomioiduksi ylläpitäjien valtionosuuksissa vuodesta 2024 alkaen, sillä vuoden 2024 yksikköhinnat lasketaan vuoden 2021 keskimääräisten valtakunnallisten käyttökustannusten perusteella. Esitetystä uudistuksesta oppilaitoksille syntyviin kustannuksiin ei näin ollen osoiteta erillistä lisärahoitusta vapaan sivistystyön valtionosuusjärjestelmän kautta, vaan kompensatio toteutuu nykyisen yksikkö-hintalaskennan kautta.”

VST ry:n mielestä ylläoleva vuoden 2021 käyttökustannuksiin perustuva laskutapa on ongelmallinen kahdesta syystä:

1. Vuonna 2021 näkyvät koronapandemian vaikutukset oppilaitosten käyttökustannuksissa ja opiskelijavolyymeissa.
2. Kompensatio on reaktiivinen, eli takautuva, joka aiheuttaa lisäpaineita oppilaitosten likviditeettiin.

VST ry näkee vst-toiminnan kannalta tärkeinä kehittämiskohtina Opetushallituksen vastuulle suunnitellut toiminnot: ”Opetushallitus järjestää vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjille koulutustilaisuuksia osaamisperusteisuudesta ja osaamisen arvioinnista sekä ePerusteet-palvelun ja Koski-palvelun käytöstä. Lisäksi Opetushallitus on laatimassa arviointiopasta oppilaitosten toiminnan kehittämisen tueksi ja koulutusten muuttamiseksi osaamisperusteisiksi. Koulutuksiin liittyviä kustannuksia on osittain pyritty ja pyritään korvaamaan Opetushallituksen vapaan sivistystyön henkilöstökoulutuksia koskevista hauista myönnettävillä avustuksilla.”

VST ry viestittää tyytyväisyytensä siihen, että järjestelmään siirtymisen vapaaehtoisuus ja joustavuus ovat lakien perusteluteksteissä rakentavia ja realistisia toimintamalleja. Jos vielä vst:n laajaan toimintakenttään saadaan lisää vetovoimaa jatkuvan oppimisen uudistuksen linjausten toimeenpanossa lähivuosina, antaa laki valtakunnallisesta opinto- ja

tutkintorekisteristä yhden näkyvän lisän koulutuspoliittisessa kehittämissä 2020-luvun Suomessa.

Helsingissä 12.3.2021

Hallituksen psta

Björn Wallén, puheenjohtaja